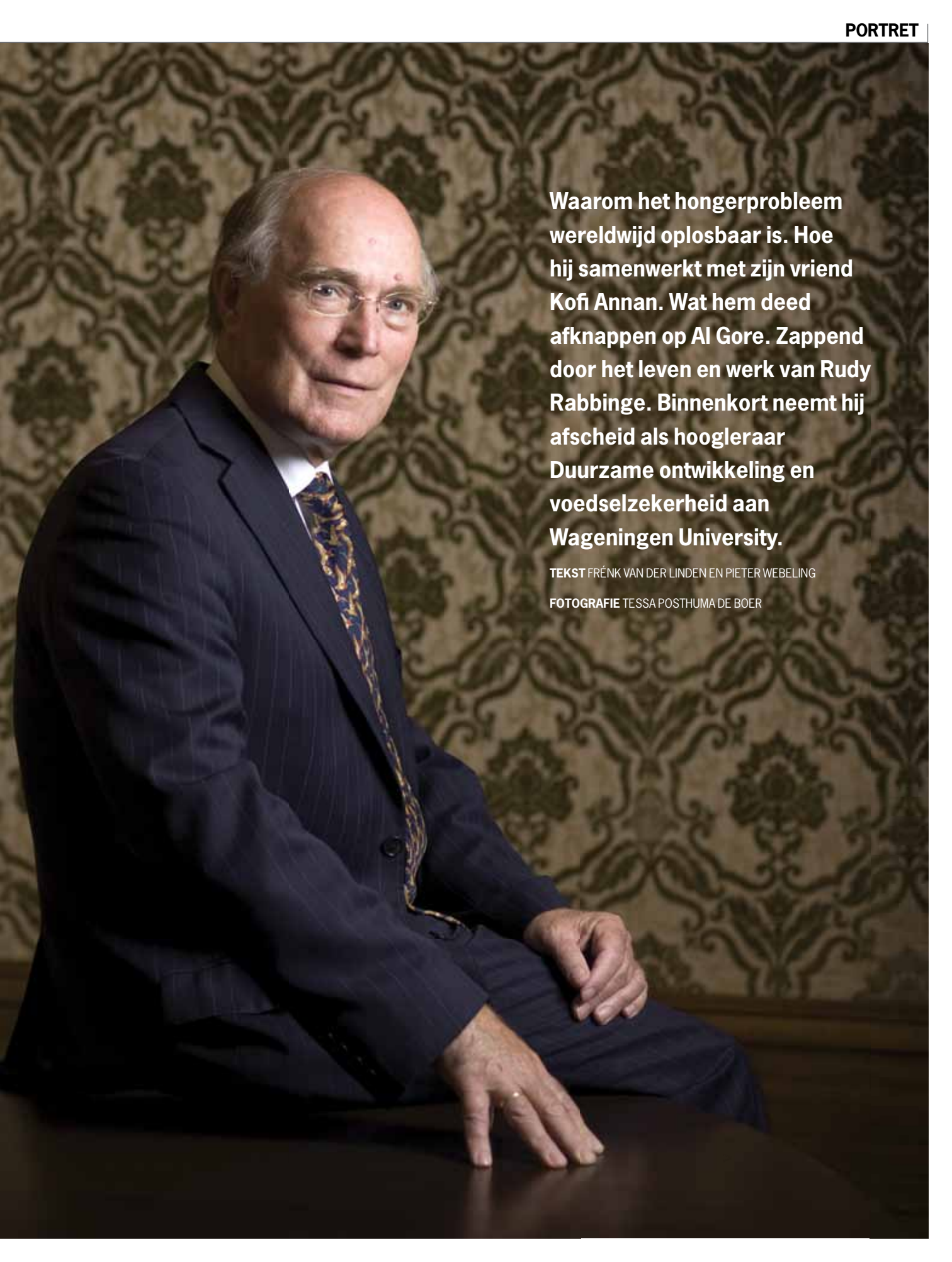

RUDY RABBINGE, VOORUITGANGSGELOVIGE

**‘Je denkt
potverdorie,
dit mág niet
gebeuren’**

A portrait of an elderly man with glasses, wearing a dark blue pinstriped suit and a patterned tie. He is seated at a dark table, looking towards the camera with a slight smile. The background is a wall with a repeating floral damask pattern in shades of brown and gold.

Waarom het hongerprobleem wereldwijd oplosbaar is. Hoe hij samenwerkt met zijn vriend Kofi Annan. Wat hem deed afknappen op Al Gore. Zappend door het leven en werk van Rudy Rabbinge. Binnenkort neemt hij afscheid als hoogleraar Duurzame ontwikkeling en voedselzekerheid aan Wageningen University.

TEKST FRÉNK VAN DER LINDEN EN PIETER WEBELING

FOTOGRAFIE TESSA POSTHUMA DE BOER

Hoogleraren zijn nooit sterk in zelfkritiek; wanneer zat u er doodgewoon naast?

Pretoegen. 'Dat is inderdaad een heel moeilijke vraag.'

Het is tien seconden stil.

'Zoals iedere hoogleraar lijd ik aan vooroordelen, en die willen wel eens verkeerdt zijn. In de jaren tachtig en negentig zat ik er faliekant naast toen ik dacht dat we vrij snel vlot door ontwikkelingen in de wetenschap de honger uit de wereld konden helpen. Ik was veel te optimistisch. Begin deze eeuw formuleerden we in de Verenigde Naties de Millennium Development Goals voor 2015. Op één: Geen honger meer. Ik geloofde daarin, maar ook van dat streven is niets terechtgekomen. Ik ben nu betrokken bij een poging tot een groene revolutie in Afrika. Ik ben zeer positief. Maar misschien zit ik er weer naast.'

'Rudy Rabbinge is een hopeloze optimist', zeggen sommigen van uw collega's.

'Naïeve optimist hoor ik ook. Maar ik fundeer mijn verwachting niet alleen op vertrouwen. Ook op kennis en inzicht. En wat wij in het verleden al hebben gerealiseerd. In de laatste eeuw, waarin het aantal mensen in de wereld verzesvoudigde, wisten we mondiaal zeven keer meer voedsel te produceren. Per hoofd van de bevolking is dus meer voedsel beschikbaar.'

En toch, in absolute zin lijden steeds meer mensen honger. Dat aantal overstijgt nu al een miljard.

'En dat vind ik afschuwelijk! Dat is voor mij een sterke motivatie om bezig te blijven. Ik hoop op beterschap. Ik ben een echte vooruitgangsgelovige.'

U komt uit een eeuwenoud Drents geslacht van landbouwers. Uw beide grootvaders hadden een gemengd bedrijf. Is de boer in Rudy Rabbinge nog zichtbaar?

'Ik kan wel een koe melken. Dat heb ik geleerd van mijn ooms, vroeger. Maar ik deed er verdomd lang over, geen kracht in mijn vingers. De boerderij waarin ik woon, op de grond waar een van mijn voorvaders in 1600 is begonnen, is nu eigendom van de stichting Het Drentse Landschap. De productie is secundair, want gericht op natuur- en landschapsbescherming en een bepaalde flora en fauna die je wenst te behouden. Het is niet zo dat ik graag met mijn handen in de klei zit, maar ik heb nog grote affiniteit met de landbouw. Ik heb gekozen om mij daar op wetenschappelijke basis mee bezig te houden.'

Stel, u bent 24 uur lang president van de wereld, met onbeperkte macht en onbeperkte financiële middelen. Welke droommaatregelen zou u nemen om het hongerprobleem op te lossen?

'Eén man die regeert is een onacceptabele gedachte, maar in dit geval kan ik daarmee leven. In de eerste plaats zou ik ervoor zorgen dat de landbouwkundige ontwikkeling in Afrika sterk wordt gestimuleerd: door het leveren van goed 'uitgangsmateriaal', zeg maar goede zaden, en door kunstmest en machines, door het geven van kredieten – vooral aan vrouwen – en door de ontwikkeling van lokale markten. De leidende gedachte is: meer voedselzekerheid, meer mensen moeten in staat zijn zichzelf te redden.'

'Verder zou ik allerlei politieke twisten willen oplossen die voor rampspoed zorgen. Denk aan het dreigende tekort aan water. Je ziet nu een strijd tussen Ethiopië, Sudan en Egypte over het water van de Nijl. Mali en Burkina Faso hebben een conflict over de Niger. In Mozambique, Zambia en andere landen steggelen ze over de Sambesi-rivier. Ik zou regionale waterboards in het leven roepen die tot eerlijke verdelingen komen.'

U bent nu Afrika de les aan het lezen over de Nijl en de Niger, maar Nederland krijgt het niet eens voor elkaar het conflict over de Schelde en de Hedwigepolder met België op te lossen.

'Ja, ja, dat is ook zo. Als je een afspraak maakt, moet je je eraan houden. Anders heeft het grote politieke gevolgen. Kun je nagaan hoe moeilijk het in Afrika zal worden.'

'Nederland raakt zijn reputatie als land van recht, solidariteit en tolerantie kwijt', zegt Agnes van Ardenne, oud-CDA-minister voor Ontwikkelings-samenwerking. Heeft ze gelijk als zij zegt dat Nederland terugvalt in de internationale pikorde?

Kordaat: 'Ja. Dat is helemaal waar. Ik krijg daar voortdurend vragen over. Kofi Annan, voormalig secretaris-generaal van de VN, zegt tegen mij: 'Wat is er bij jullie toch aan de hand?' Dan doelt hij op de haatzaaijerie en de anti-islam-houding van de PVV, het verregaande nationalisme en de negatieve houding tegenover Europa en de wereld. Ik deel je zorg, zeg ik dan, maar het is niet het merendeel van de Nederlanders. Er zijn gelukkig ook nog veel mensen die wél op een verlichte wijze naar de wereld kijken. En dat is nog dominant.'

Intussen gaat het regeringsbeleid wel degelijk die 'foute' kant op.

'CDA en VVD laten zich sterk door Wilders beïnvloeden. Verhagen roept in een toespraak dat hij het ongerief van Nederlanders wel begrijpt. In een twitterbericht zei Wilders daarover: 'Het CDA is PVV-light'. Daar moet ik hem gelijk in geven. Mijn stelling is: als je politiek actief ben, werk je vanuit beginselen en idealen. Daar sta je voor. Die straal je uit.'

RUDY RABBINGE

Rudy Rabbinge is universiteitshoogleraar Duurzame ontwikkeling en voedselveiligheid aan Wageningen University, en adviseur van de raad van bestuur. Hij is afgestudeerd in Fytopathologie, Entomologie, Theoretische productie-ecologie en Wetenschapsfilosofie aan Wageningen University.

Rabbinge is voorzitter van het High Level Panel of Experts van de Commission on Food Security van de Verenigde Naties. Hij is verder onder meer lid van de raad van bestuur van de Alliance for a Green Revolution in Africa (AGRA) en voorzitter van de Raad Aard- en levenswetenschappen van de KNAW. Rabbinge zit ook in de raad van bestuur van meerdere bedrijven in de agribusiness.

Rabbinge was verder onder meer voorzitter van de raad van toezicht van twee CGIAR-centra (Consultative Group on International Agricultural Research) en voorzitter van de Science Council van de CGIAR. Ook was hij voorzitter van het Inter-Academy Panel on Food Security and Agricultural Productivity in Africa, en van het bestuur van het International Soil Fertility Development Centre (IFDC).

Rabbinge was lid van de Eerste Kamer en is voorzitter van de raad van commissarissen van het Koninklijk Instituut voor de Tropen, KIT. Hij heeft leiding gegeven aan verschillende missies en landbouwprogramma's in ontwikkelingslanden en was redacteur van verschillende wetenschappelijke tijdschriften.

Wat is er mis met uw eigen partij, de PvdA?

'De PvdA wordt steeds meer gedomineerd door de middelmaat. Ik ben jaren Eerste-Kamerlid voor die partij geweest, lid van Provinciale Staten, en ik heb verschillende keren meegeschreven aan verkiezings- en beginselprogramma's. In de jaren zeventig werd ik door Den Uyl gevraagd staatssecretaris op Landbouw te worden. Maar zulke aspiraties heb ik nooit gehad. Ik vond toen dat de minister het alleen wel aankon: een staatssecretaris zou alleen maar competentiestrijd geven.

'Ik vind dat de PvdA tegenwoordig een beginselloze, opportunistische, reactieve partij is geworden die niet meer vanuit de inhoud redeneert. Er is geen aandacht meer voor principes en idealen. De partij is nu met 'herbronning' bezig, maar vooral in de sociaaleconomische sfeer. Terwijl ik zeg: de kansen en de mogelijkheden liggen in de duurzame ontwikkeling. Ze doen er niets mee.'

Voelt u zich nog wel PvdA'er?

'Steeds minder.'

Overweegt u uw lidmaatschap op te zeggen?

'Dat heb ik al gedaan, een maand of vijf geleden. Een verschrikkelijk moment. Veertig jaar lang heb ik mij met hart en ziel ingezet voor die club.'

...

Internationale topdogs gedragen zich lang niet altijd ecologisch verantwoord. Wie is niet zuiver op de graat?

'Al Gore vind ik een typisch voorbeeld van iemand die water drinken predikt en zelf aan de wijn zit. Zijn levensstijl is behoorlijk uitbundig: kijk hoe hij woont, hoe hij reist. Als je dan zo'n grote mond hebt over het milieu... En dan de gages die hij vraagt. Voor een inleidinkje in Rotterdam van een halfuur op een of andere bijeenkomst vroeg hij 900 duizend dollar. Zelfs als dat geld bedoeld was voor klimaatonderzoek vind ik het nog onacceptabel. Ik ben helemaal op die man afgeknaapt. 'Het kan ook anders. Drie maanden daarna zegde een spreker af voor de opening van het academisch jaar van onze universiteit in Wageningen. Ik heb toen Kofi Annan gebeld. Hij had weliswaar allerlei verplichtin- >

'Geen honger meer, ik geloofde daarin'

‘Ik vind gentechnologie het fantastisch resultaat van inzicht en menselijk kunnen’

gen, maar ik heb hem toch kunnen overhalen. Daarna belden we de koningin. ‘Hij moet bij mij logeren’, zei ze hartelijk. Ik heb Kofi Annan opgehaald van Schiphol met de beveiliging en de dienstauto van het Koninklijk Huis. We gingen eerst naar het torentje voor een gesprek met Balkenende, daarna zijn we doorgereden naar Wageningen. Het honorarium en de vliegreis waren gratis, want Kofi zei: ‘Dit is een vriendendienst.’ Dus toen de plaatselijke krant mij vroeg wat het bezoek van Kofi Annan wel niet had gekost, zei ik: dat kostte niets. Dat wilden ze niet geloven.’

■ ■ ■

Plotseling breekt er in de Hoorn van Afrika weer een ernstige hongersnood uit. Zijn we voor de zoveelste keer te laat?

‘Als je de chronische hongersnood niet echt tegengaat, zijn de effecten van calamiteiten – droogte, enzovoorts – enorm veel groter. Zolang wij die chronische hongersnood er niet onder krijgen, kunnen we helaas nog op veel van dit soort rampen rekenen. Dit alles pleit voor de structurele aanpak waar ik al zo lang op hamer.’

■ ■ ■

Met gentechnologie kunnen gewassen resistent worden gemaakt tegen ziektes en insecten. Er zijn ook al planten gemaakt waarin voedingsstoffen zijn ‘ingebouwd’ die er normaal niet in zitten. Hoe enthousiast bent u over deze ontwikkeling?

‘Ik heb dat nooit als panacee voor alle kwalen gezien. Met gentechnologie kun je genen die verantwoordelijk zijn voor bepaalde eigenschappen met een chirurgijnsmes eruit snijden en op een andere plek neerzetten. Je kunt sneller en efficiënter werken; je krijgt veel minder rotzooi dan bij gewone plantenveredeling. Als voorzitter van het Rice Research Institute op de Filipijnen heb ik onderzoek geïnitieerd naar rijst met vitamine A en ijzer. Dat is aardig gelukt. Gentechnologie is een aantrekkelijk

hulpmiddel. Let wel: hulpmiddel. Het is niet het heil van de mensheid.’

Kunt u zich voorstellen dat sommige mensen zeggen: dit is Frankenstein?

‘Nee. Integendeel. Ik vind gentechnologie een fantastisch resultaat van inzicht en menselijk kunnen. En zelfs voor een streng gelovige moet het toch geweldig zijn dat we misstanden van de schepping kunnen corrigeren?’

■ ■ ■

‘Als je een keer iemand van honger hebt zien sterven, vergeet je dat je leven niet meer,’ zei u ooit. Welk beeld hebt u voor ogen?

‘Een vrouw. Op een vuilnisbelt in Manilla. Ze probeerde eten bij elkaar te scharrelen voor haar kinderen. En toen... was ze er niet meer. Je denkt: potverdorie, dit mag niet gebeuren.’

Ze was er niet meer?

‘Ze bezweek. Het enige wat je nog kunt doen is een menselijk gebaar maken. Een hand drukken, een aai over de bol.’ Schiet vol. ‘Sorry hoor. Dit overkomt me nooit.’

■ ■ ■

In Het Financieele Dagblad voorspelde u dat een Groene Revolutie binnen tien jaar alle monden in Afrika kan

voeden. Eerlijk gezegd worden wij daar een beetje moe van. Zulke dingen zijn de afgelopen vijftig jaar talloze malen gezegd, maar er kwam nooit iets van terecht.

‘Ik kan precies zeggen waarom niet: op het moment dat het alleen een intentie is, wordt het natuurlijk niks. Maar we zijn nu bezig met de AGRA, de *Alliance for a Green Revolution in Africa*. In het bestuur, onder leiding van Kofi Annan, zitten zes personen uit Afrika, onder wie Mo Ibrahim, de man van telecombedrijf Celtel, en Moïse Mensah, oud-minister van Financiën van Benin. Van buiten het continent zitten de president van de Gates Foundation, de president van de Rockefeller Foundation en ikzelf. Geen kinderachtig clubje.

Geestdriftig: ‘We hebben concrete programma’s opgezet om zaden, kunstmest en dergelijke beschikbaar te stellen, om vruchtbare landbouwgrond te ontsluiten door de aanleg van wegen, en om regionale en lokale markten te ontwikkelen. Daarnaast moet ook de lokale handel vooruit worden geholpen. In de afgelopen vier jaar hebben we daarmee al miljoenen boeren bereikt. ‘Kofi Annan heeft natuurlijk enorm veel gezegd. Hij zegt tegen een Afrikaanse president: de landbouwinvesteringen bedragen maar een half procent van je bruto nationaal product, maar dat moet minimaal 2 en eigenlijk zelfs 10 procent zijn. Veel landen hebben zich al aan die norm gecommitteerd. De productie is nu sterk aan het groeien.’

Veel mensen geloven heilig in biologische landbouw. Waarom voert u daar een kleine oorlog tegen?

Verontwaardigd: ‘Dat doe ik helemaal niet! Sterker: ik was in Nederland de eerste die op een proefbedrijf biologische landbouw introduceerde. Dat was al in de jaren zeventig! Later gaf ik als hoogleraar studenten de vrijheid om zich in deze tak te specialiseren, terwijl er niet eens een leerstoel was.’

Maar u roept ook dat de biologische landbouw ten onrechte claimt de wereld te kunnen voeden: ‘Je moet geen taboes leggen op kunstmest, bestrijdingsmiddelen en genetische manipulatie. Als je daar toch voor kiest, gaat dat ten koste van vrijwel alle natuur omdat je veel meer grond nodig hebt.’

‘Precies. Voor het milieu hoeft u dus niet biologisch te eten. Voor de wereldvoedselvoorziening is het funest en voor je gezondheid is het ook niet beter. Het is zelfs riskant om dierlijke mest op groente te gooien, dat hebben we nu waarschijnlijk weer gezien met de EHEC-bacterie. Waarom kiezen mensen dan toch zo expliciet voor biologische landbouw? Omdat een hoop dingen gewoon niet rationeel zijn. Zo drinken velen ook bronwater uit flessen, terwijl water uit de kraan objectief gezien beter is én vijfduizend keer goedkoper.’

In feite zegt u: biologische landbouw is zelfbevrediging.

‘Ja, maar als mensen daar nou lol in hebben en gelukkig van worden, ben ik de laatste die ze dat wil ontnemen.’

U stelt dat er genoeg voedsel beschikbaar is om elke wereldburger te voeden. Dat maakt honger in feite tot een verdelingsvraagstuk. Hoe moet dat worden opgelost?

‘De mondiale organisaties moeten veel krachtiger worden. De situatie bij de FAO is desastreus. Die club dreigt volledig te gronde te gaan aan bureaucratie en interne machtsstrijd. De Verenigde Naties moeten ook grondig worden vernieuwd. Het *one country one vote*-systeem is funest: een klein land als Luxemburg met nog geen half miljoen inwoners heeft net zoveel te zeggen als de Verenigde Staten en India. We moeten naar een systeem met meer slagkracht.

‘Het wereldvoedselprogramma WFP is erop gericht de ergste nood te lenigen. Dat helpt ook echt. Maar daarmee heb je de chronische honger nog niet de wereld uit. Het merendeel van het voedsel wordt lokaal en regionaal geproduceerd en geconsumeerd; het bereikt niet de andere regio’s, waar honger wordt geleden. Slechts een klein deel van het beschikbare voedsel wordt verhandeld via de wereldmarkt. Een voorbeeld. Per jaar wordt 650 miljoen ton rijst geproduceerd en geconsumeerd. Op de wereldmarkt is maar 40 miljoen ton beschikbaar. Als China 10 procent van zijn behoefte – 15 miljoen ton – van de wereldmarkt haalt, is de zaak al volledig ontwricht. De enige structurele oplossing is: meer voedsel produceren op plekken waar mensenmassa’s toenemen. Dan praten we met name over Afrika.’

Zou u durven beweren dat Rudy Rabbinge met al zijn ijver, al zijn studies, al zijn internationale overleg, in de praktijk een verschil heeft gemaakt?

‘Nou ja, met onze inzichten en hulp zijn de boeren in Nederland er in de afgelopen veertig jaar in geslaagd de gemiddelde opbrengst van tarwe te vergroten van zes naar negen ton. We hebben het gebruik van kunstmest met de helft verminderd, en de ziektebestrijding met ongeveer een derde. We zijn erin geslaagd om melkveehouderijsystemen te ontwikkelen die geen bijdrage meer leveren aan de emissie van broeikasgassen. We hebben landgebruik effectiever gemaakt, zodat er meer ruimte is voor natuur en biodiversiteit. We doen er alles aan om het nog beter te krijgen, maar we hebben zeker prestaties geleverd. Ik durf alles bij elkaar te stellen dat de landbouw alleen maar productiever en schoner is geworden. Anders zouden ze onze aanpak ook niet in zoveel delen van de wereld overnemen.’ ■